

A Palladion Műhely és az *Ókor* folyóirat szerkesztősége 2023 végén közös rovatot indított „Dualis” címmel, amely minden alkalommal két változatban és két helyen, a Palladion honlapján (palladion.hu) és az *Ókor* hasábjain jelenik meg. A rovat célja, hogy az ókori művészetet és tudományos feldolgozásának eredményeit változatos eszközökkel és formában hozza közel a mai befogadóhoz.

Szikora Patricia klasszika-filológus, a Palladion Műhely munkatársa, a Pécsi Tudományegyetem Klasszika Filológia Tanszékének adjunktusa.

E-mail: szikora.patricia@gmail.com

ORCID: 0009-0004-3345-6917

Absztrakt: Az írás a lapszám borítóképein szereplő terrakotta tárgyakat mutatja be: az ábrázolt testtartások és mozdulatok elemzése a nőalakokat összekapcsoló dinamikus egyensúlyra világít rá.

Kulcsszavak: Tarentum, terrakotta, szobor, füstölő

DOI: <https://doi.org/10.63872/MUJ11998>

Egyensúly mozgásban

A *Dualis* indulása óta az *Ókor* borítóján szereplő fotókat a Palladion Műhely munkatársai választják ki: a rovat ötödik darabja ezúttal végjegyzet formájában ad számot a tárgyakról és a közöttük kirajzolódó, asszociatív kapcsolatról. Nem a szobrocskák alapos elemzése, és nem is a dél-itáliai terrakották szakértői bemutatása következik, hanem néhány megjegyzés arról, hogyan mutatkoznak meg, lépnek elénk a múzeumból a lapszámhoz kölcsönzött műtárgyak – azaz a nem titkolt céllal, hogy a kézbe vett folyóirat színes fotói „látogatási időn túl” ragadják meg az olvasó tekintetét.

Mindhárom terrakotta tárgy Tarasból, a dél-itáliai görög városból került elő. A legkorábbi a belső borítókön látható szoborcsoport (Kr. e. 4. század), amely kútkávan ülő fiatal nőt ábrázol: a tárgyat füstölőként használhatták áldozatbemutatáshoz, a nő fejét ugyanis virágkehelyszerű tálkák-ká formázták tovább, amelyben tömjént, illetve más illatozó anyagokat égettek.¹ A táncos lányokat ábrázoló szobrok valamivel későbbiek (Kr. e. 3–2. század). A sarkát fölemelő lány mindössze 15 cm magas, a *thymiatérion* (füstölő) 21 cm, míg a hátsó borítón megjelenő nőalak 31 cm magas. Szépen sorba rendezhető darabok, még ha első pillantásra nem is egyértelmű, hogy – lelőhelyükön és anyagukon túl – milyen szempont szerint „állítottuk ki” egymás mellett a szinte teljesen ép, polikróm csoportot és a két, dinamikusabb mozgást mutató tárgyat.

A nyitóképként főszerepbe került nőalak *chiton*t és *himation*t visel (1. kép), az előbbin még láthatók valamelyest a piros festés nyomai. Súlyosabb köpenyének esése még inkább kiemeli testtartásának legszembevetőbb mozdulatát: magasba kapott sarkát. Lábfeje kiszökött a ruha alól, jobb kezét viszont ruhájába burkolva mellkasához emeli, felkarján – jóllehet kopott – látszik a *himation*. Fejét kissé hátraveti, kontyba fésült frizuráját virágkoszorú díszíti.

A másik álló nőalaknak mindkét karja hiányzik, mozdulata mégis kikövetkeztethető: jobbát kinyújtotta, balja talán oldalához simult (2. kép). A kékes pigmentek még jól kivehetőek övezett ruháján, amelyet fedetlen bal melle alatt csomóztak össze. Fejét kissé lehajtja, hajában szintén virágkoszorú van, amelynek szirmai kagylószerűen nyílnak ki. Jobb lábára ne-

1. kép: Táncoló lány szobra Tarasból (Kr. e. 3. század)
© Metropolitan Museum of Art / Public Domain

2. kép: Lányt ábrázoló szobor Tarasból (Kr. e. 3–2. század)
© Metropolitan Museum of Art / Public Domain

hezedik, csipőjét így hangsúlyosan tolja ki oldalra. Finoman hajlítja be bal lábát, amely ebben a pózban hosszabbnak tűnik. Combjai szinte összesimulnak, de két térde nem ér össze: bal lábfejét oldalt hagyta, lábujjai a talajt érintik.

A gyakran látott, jellegzetes pózban ábrázolt dél-itáliai „táncoslányok” jó érzékkel egyensúlyoznak – vagyis vannak ki-

egyensúlyozva: a két nézetből kitűnik (3. kép), hogy az álló alakok ruhájának egyik oldala szinte egyenesen leomlik, miközben mozdulatukból következően a testtartásnak mégis más-más részlete válik nyomatékosná. Így álltak meg.

A szoborcsoport tagjai azonban látszólag mozdulatlanul üldögélnek. A füstölő alapja egy kútfő, amelyet körben háromszög alakú lyukakkal díszítettek. Négy nő ül a káván, kezükben különféle tárgyakat, gyümölcsöket, madarat tartanak, egy ötödik pedig széken ül előttük (4. kép). Mindannyiuk haja szépen fésült frizurába van rendezve, hajuk megtoldásaként pedig virágkehelyszerű formák tornyosodnak fölfelé. A lányok *chiton* és *himation* viselnek, amelyek piros, sárga és kékesszürke színben váltakoznak.

A ruhák és azok elrendezése látszólag egyforma, de a részletek² rámutatnak a mester pontos munkájára, precíz keze nyomára: a mellek, a ruharedők és a köldökök megformálása eltérő, a tárgyakra simuló ujjak és az arcvonások pedig jól láthatóan különböznek. A kézfejek a tárgyak kialakításának vannak alárendelve: a fonalgombolyagra ráfognak az ujjak, csak úgy, mint a tükör nyelére; a kitárt szárnyú madarat alulról kell tartani, ahogyan az áldozati tálakat és a gránátalmát is – szinte kínálni; az *unguentarium*ra viszont oldalról simul a kéz. Minden aprólékos részlet fontos, de a közös kiállítás rendezőelvét mégsem ezek szolgáltatták, hanem a káván ülő nőalakok testtartása.

A kúton ülő nők a lábukat csaknem egyenesen tartják, összezárt lábfejük kissé megfeszül, nem ér le a kútkáváról. Felsőtestük viszont határozottan elfordul, tekintetüket így már-már megemelik. A dőlésszög kartartásukból is következik: a jobb mindig lefelé mozdul, a bal mindig felfelé. Ők nem így ültek le, hiszen szinte látjuk, ahogy következőleg jobb kezüket emelik, a bal pedig leengedik. A kútkáván egyensúlyozva kell mozdulatlanok maradni, összehangoltan követni a koreográfiát.

A széken statikusabb pozícióban, kiemelt helyen ülő nőalak bizonyára nem egyenrangú a kútkáván helyet foglaló társaival. Ezek a szintén egyénített nőalakok viszont csoportot alkotnak: négy negyedbe rendezve alkotnak egy kört, ahol látszólagos mozdulatlanságuk ellenére a mozgásterük is kirajzolódik.

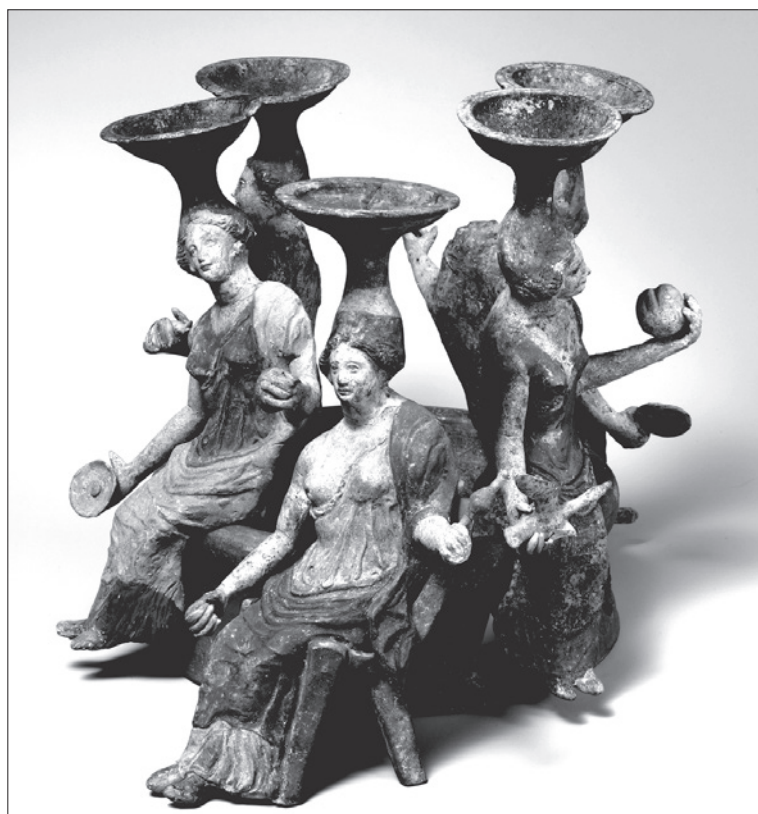
A címlapon és hátsó borítón szereplő lányok – egy lábon egyensúlyozva bár, de – stabil pózban állnak meg velünk szemben. A füstölő viszont körbejárható és az ábrázolt nőalakok sem olyan merevek, mint első ránézésre tűnt: egyik, és képzelőerőnk segítségével majd a másik irányba dőlnek. Az egyensúly a testnek nem csupán nyugalmi állapota, hanem egyenletes, ritmikus mozgásának megtartása is.

Jegyzetek

- 1 A Metropolitan Museum tárgyatlapja és hivatkozott kiadványa óvatosan és pontosabb indoklás nélkül kapcsolja a *thymiatérion* Démétér és Perszeponé dél-itáliai kultuszához.
- 2 Ezeket kiemeltük jó felbontású fotókon a *Dualis*-írás azonos című, online változatában.

3. kép: A két táncoslány egymás mellett: fókusz a jobb oldalakon
© Metropolitan Museum of Art / Public Domain

4. kép: Terrakotta szoborcsoport Tarasból
(Kr. e. 4. század második fele)
© Metropolitan Museum of Art / Public Domain